

Dolina Noteci w gminie Sadki

Dolina Noteci w gminie Sadki

SADKI 2012

Publikacja powstała na zlecenie:

Gmina Sadki
ul. Strażacka 11
89-110 Sadki
tel. 52 339 39 30
www.sadki.pl

Zespół Redakcyjny:

Tekst:

Roman Andrzejewski – Towarzystwo Kulturalne Gminy Sadki
Katarzyna Hass – Gminna Biblioteka Publiczna w Sadkach
Iwona Biniak – Gminny Ośrodek Kultury w Sadkach
Alicja Sommertag – Urząd Gminy Sadki
Beata Gogolek – Urząd Gminy Sadki

Korekta:

Katarzyna Łukaszczyk – Urząd Gminy Sadki
Ewa Szłapa – Towarzystwo Kulturalne Gminy Sadki

Zdjęcia:

Ewa Reppel
Kamil Wakula
Marcin Wasilewski
Agnieszka Schneidrowska
Roman Andrzejewski
Szymon Wnuk

Bibliografia:

Sadki. Gminny Informator Gospodarczy, lipiec 2000
Kamosiński S., Sadki Dzieje i współczesność, Sadki 2009
Andrzejewski R., Przewodnik rowerowy po gminie Sadki, Sadki 2009
Masiota J., Tomaszewska A., Walkowiak J., Sołtysiak T., Aktualizacja
Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sadki na lata 2008-2011
z perspektywą na lata 2012- 2015, marzec, 2009
Kuffel J., Pałac, Bydgoszcz 2012

Opracowanie graficzne i projekt okładki:

Grzegorz Górniewicz

Wykonanie publikacji:

Wydawnictwo „KORONIS”
ul. Ugory 3/57
85-132 Bydgoszcz
tel./fax 52 373 79 88
koronis@1gb.pl
www.koronis.com.pl

©Copyright by Urząd Gminy Sadki

ISBN 978 - 83 - 62545 - 80 - 3

Publikacja *Dolina Noteci w Gminie Sadki* powstała w ramach projektu – operacji

„WYDANIE ALBUMU PROMUJĄCEGO WALORY TURYSTYCZNE, KRAJOBRAZOWE I NATURALNE DOLINY NOTECI W GMINIE SADKI”.

Operacja finansowana jest z programu osi 4 „Leader”, działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” z zakresu małych projektów.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europa inwestująca w obszary wiejskie

Operacja realizowana w ramach środków Lokalnej Strategii Rozwoju „Łączy nas Neteć” Partnerstwa dla Krajin i Pałuk
jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Egzemplarz bezpłatny

HISTORIA

Historia

Najstarsze ślady życia człowieka na terenie dzisiejszej gminy Sadki pochodzą z epoki neolitu (ok. 4500 lat p.n.e.).

Pierwsze udokumentowane wzmianki na temat miejscowości gminy znajdują się w *Kodeksie Wielkopolskim* wydanym w 1288 r. przez księcia wielkopolskiego Przemysła II.

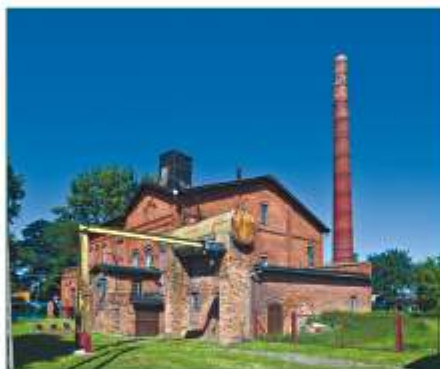
Do 1772 r. Sadki były wsią królewską podporządkowaną bezpośrednio starostwu nakielskiemu, którego obszar przynależał do województwa kaliskiego. W wyniku rozbiórów Ziemia Sadkowska w 1772 r. stała się częścią Prus.

W 1807 r. dzisiejsza gmina Sadki weszła w skład Księstwa Warszawskiego. W 1812 r. mieszkańcy Sadek i okolicznych wsi udzielali gościny wojskom Napoleona maszerującym na Moskwę. W pałacu samostrzelskim podejmowano napoleońskiego generała Davouta.

Po Kongresie Wiedeńskim w 1815 r. region wszedł w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego, stając się częścią państwa pruskiego.

W okresie zaborów, kiedy Polacy podejmowali próby walki narodowo-wyzwoleńczej, aktywnie włączali się do niej mieszkańcy Sadek i okolic. Ważnym ośrodkiem życia patriotycznego był sadkowski kościół pod wezwaniem św. Wojciecha oraz pałac w Samostrzelu.

Wiek XIX przyniósł rozwój gospodarczy regionu – otwarto linię kolejową Berlin – Bydgoszcz oraz zbudowano sieć kolejki wąskotorowej, obejmującej obszar powiatu wyrzyskiego. W okolicznych wsiach powstały liczne gorzelnie.

1 Sadki. Gminny Informator Gospodarczy, lipiec 2000, str. 9

2 S. Kamosiński, Sadki Dzieje i współczesność, Sadki 2009, str. 10

W 1919 r. objęło Ziemię Sadkowską zwycięskie Powstanie Wielkopolskie. Na mocy traktatu wersalskiego gmina Sadki weszła w skład państwa polskiego.

W dwudziestolecie międzywojennym jej mieszkańcy wykazali się dużą aktywnością społeczno-gospodarczą. W regionie działały liczne stowarzyszenia i związki oraz Ochotnicza Straż Pożarna.

W czasie II wojny światowej gmina Sadki należała do tzw. ziem wcielonych do Rzeszy. Jej mieszkańcy aktywnie przeciwstawiali się terrorowi hitlerowskiemu, biorąc udział w działaniach wojennych na różnych frontach.

Teren gminy został wyzwolony 26 stycznia 1945 r. W czerwcu tegoż roku zaczęli napływać repatrianci. Szybko przystąpiono do organizowania życia społeczno-gospodarczego. W ciągu kolejnych dziesięcioleci powstały: biblioteka, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, ośrodek zdrowia, wodociągi, spółdzielnia kółek rolniczych, świetlice wiejskie.¹

Stolicą gminy jest wieś Sadki, której nazwa wywodzi się od nazwy osobowej Sadek, albowiem już w XIII w. znane było tu nazwisko Sad. Inna interpretacja odwołuje się do słowa osadki, co oznacza obszar otoczony wieloma połodowcowymi oczkami wodnymi. Kolejna natomiast do słowa sad i ma oznaczać, iż w okolicy znajdowały się liczne sady.²

Osadnicy niemieccy przybyli do Sadek w XIX w., używali początkowo nazwy Schlossberg, która potem przekształciła się w Sadke. Ta z kolei uległa spolszczeniu na Sadkowiec. Przez jakiś czas funkcjonowały dwie nazwy jednocześnie – Sadki – w odniesieniu do środkowej części wsi zamieszkałej przez Polaków oraz Sadkowiec – dotycząca wschodniej, północnej i zachodniej strony miejscowości zajmowanej przez Niemców. Po odzyskaniu niepodległości, w 1926 r., podjęto decyzję o ujednoliceniu nazwy jako Sadki.

POŁOŻENIE GMINY

Położenie gminy

Gmina Sadki położona jest w zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie nakielskim. Region, do którego przynależy, nosi nazwę Krajna i jest historyczną częścią Wielkopolski. W jej skład wchodzi 16 wsi:

Sadki, Anieliny, Bnin, Broniewo, Dębionek, Dębowo, Jadwiżyn, Kraczk, Liszkówko, Łódzia, Machowo, Mrozowo, Radzicz, Sadkowski Młyn, Samostrzel, Śmielin.³

Położenie geograficzne

Zgodnie z podziałem Polski na regiony fizyczno-geograficzne (wg Kondrackiego, 1988), obszar gminy Sadki położony jest w granicach:

- podprovincji Pojezierza Południowobałtyckiego (314/315);
- makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego (341.6);
- mezoregionu Pojezierza Krajeńskiego (341.69);
- makroregionu Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (315.3);
- mezoregionu Doliny Środkowej Noteci (315.34).⁴

Powierzchnia gminy Sadki wynosi 153,7 km i stanowi 13,7% całkowitej powierzchni powiatu i 0,86% całkowitej powierzchni województwa⁵. Obszar zaliczany jest do Pojezierza Krajeńskiego i Doliny Środkowej Noteci, która jest częścią Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Gmina ma typowo rolniczy charakter. Przez jej teren przepływają trzy rzeki: Noteć, Rokitka i Orla.⁶

NATURA 2000

Unia Europejska zaleciła poprzez dyrektywę 92/43/EWG - zwaną Dyrektywą Siedliskową, utworzenie Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Sieć ta ma w założeniu pełnić kluczową rolę w ochronie różnorodności biologicznej poprzez zabezpieczenie zagrożonych rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Zgodnie z ideą Natury 2000, ochronie podlegają zarówno gatunki i siedliska, które są już rzadkie, jak i te, które są najbardziej reprezentatywne dla danego regionu. Jej podstawowym celem jest ochrona przyrodniczego dziedzictwa i realizacja idei zrównoważonego rozwoju w skali ponad krajowej. Wymaga zgodnego i skoordynowanego współdziałania państw. Natura 2000 realizuje w ten sposób decyzję powziętą na spotkaniu Rady Europy w Goeteborgu w czerwcu 2001 r. o powstrzymaniu erozji bioróżnorodności krajów członkowskich do 2010 r.

Południowa część gminy Sadki znalazła się w sieci ekolo-

gicznej NATURA 2000. Obszar ten istnieje pod nazwą Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego – PLB300001. Został ustanowiony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21.07.2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000, Dz. U. 2004 Nr 229 poz. 2313 z późniejszymi zmianami. Chroniony obszar zajmuje na terenie gminy 3305,40 ha. Praktycznie ochrona obszaru w ramach sieci NATURA 2000 nie wyklucza jego gospodarczego wykorzystania. Jednakże każdy plan lub przedsięwzięcie, które może w istotny sposób oddziaływać na obiekt wchodzący w skład sieci, musi podlegać ocenie oddziaływania jego skutków na ochronę obiektu. Ponadto utworzony został obszar Natura 2000 pod nazwą Dolina Noteci (PLH300004).⁷

DOLINA NOTECI

Dolina Noteci (kod obszaru PLH300004) – obszar chroniony programem Natura 2000 w województwie kujawsko-pomorskim i wielkopolskim o powierzchni 50532 ha. Celem ochrony jest zachowanie siedlisk przyrodniczych i występujących na ich terenie gatunków roślin i zwierząt. W kwietniu 2004 r. zaproponowano włączenie obszaru w sieć Natura 2000 jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej. W listopadzie 2007 r. został zatwierdzony specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) pod nazwą Dolina Noteci.

3 R. Andrzejewski, Przewodnik rowerowy po Gminie Sadki, Sadki 2009, s.2

4 Masiota J., Tomaszewska A., Wałkowiak J., Sołtyśiak T., Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sadki na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012- 2015, marzec, 2009, str. 9

5 S. Kamasinski, Sadki Dzieje i współczesność, Sadki 2009, str. 7

6 R. Andrzejewski, Przewodnik rowerowy po Gminie Sadki, Sadki 2009, s.2

7 Masiota J., Tomaszewska A., Wałkowiak J., Sołtyśiak T., Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sadki na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012- 2015, marzec, 2009, str. 103-104

Dolina Noteci obejmuje fragment *Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej*, począwszy od zachodnich przedmieść Bydgoszczy (*Prądy*) na wschodzie, po *Wielerń* na zachodzie. W odróżnieniu od *Doliny Środkowej Noteci* i *Kanału Bydgoskiego* (obszaru OSO) obszar *Dolina Noteci* obejmuje nie tylko dno pradoliny, lecz również fragmenty jej zboczy, zwłaszcza północnej krawędzi, na styku z *Pojezierzem Krajeńskim*. Dolina jest położona na terenie dwóch województw i siedmiu powiatów: *czarnkowsko-trzcianieckiego*, *pilskiego*, *chodzieskiego*, *wągrowieckiego*, *nakielskiego*, *bydgoskiego* i *miasta Bydgoszczy*. W zachodniej części chronionego obszaru płynie rzeka *Notec*, zaś we wschodniej (od *Nakła do Bydgoszczy*) - *Kanał Bydgoski*, wybudowany w 1774 r., łączący dorzecza *Odry* i *Wisły*. Część obszaru zajmują *torfowiska niskie* pokryte przez *zalewowe łąki i trzcinowiska*. Wypowo występują zarośla i zadrzewienia. Na zboczach doliny znajdują się płaty *muraw kserotermicznych*. Teren przecinają *kanały i rowy odwadniające*. Liczne są *zbiorniki astatyczne* – *starorzecza i torfowiska*. Miejscami występują rozległe płaty *lasów łęgowych*. Na większości obszaru występują intensywnie użytkowane *łąki*. Nad *Doliną Noteci* nadzór sprawuje *Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu*.

Wśród siedlisk na obszarze doliny, największy udział posiadają *łąki i zarośla* – 83%, zaś znacznie mniejszy: *siedliska rolnicze* (9%), *las liściaste* (6%), *wody śródlądowe* (rzeki i akweny – 3%), *las iglaste* (2%). Wśród siedlisk chronionych największy udział mają: *łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe* (3%), *ciepłolubne dąbrowy* (3%), *zmiennowilgotne łąki trzęślicowe* (2%), *łąki sełernicowe* (2%) oraz *niżowe świeże łąki użytkowane ekstensywnie* (2%).⁸

Walory turystyczne

WALORY TURYSTYCZNE

Teren *Doliny Noteci* zachęca do aktywności turystycznej. To wymarzone miejsce dla tych, którzy cenią sobie urozmaicone środowisko naturalne, skrywające wiele tajemnic lasy, piękne łąki i malownicze krajobrazy. Miejsce magiczne, gdzie bogactwo form, kształtów, kolorów i melodii tworzy jedność. Wielobarwne mozaiki łąk i pól uprawnych tworzą niesamowite i niepowtarzalne obrazy o każdej porze roku. Człowiek znużo-

ny zawrotnym tempem życia codziennego, odnajdzie tu spokój, ciszę i ukojenie w bliskim kontakcie z naturą.

Do zwiedzania zachęca wyjątkowa fauna i flora, która zadziwia liczebnością, jak również różnorodnością. Prawdziwą perłą gminy jest utworzony w 1958 r. *Rezerwat Przyrody Borek* o powierzchni 129,71 ha. Obszar ten położony jest w obrębie korytarza ekologicznego włączonego do sieci *Natura 2000*: *Doliny Noteci* (OZW) oraz *Doliny Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego* (SOO). Obejmuje on fragment wielogatunkowego lasu *łęgowego jesionowo-dębowo-olchowego* w *Dolinie Noteci*, z grupą pomnikowych *dębów szypułkowych* z udziałem *lipy, jesionu wyniosłego* oraz *wiązów*. Na całej powierzchni występuje podrost *jesionowy i wiązowy*. Na wilgotnej i próchnicznej glebie rozwija się bujne runo leśne. Rosną w nim m.in.: *kokorycz drobna, lilia złotogłów, przylaszczka pospolita, wawrzynek wilczełyko, bodziszek leśny, bluszcz kurdybanek, czyściec leśny, jaskółcze ziele, szczawik zajęczy, porzeczka czarna, orlik pospolity, kalina koralowa, czerniec gronkowy, bluszcz pospolity, pluskwica europejska, kopytnik pospolity, marzanka wonna, konwalia majowa oraz jarzmianka większa*.⁹

⁸ http://wikipedia/Dolina_Noteci

⁹ http://wikipedia/Rezerwat_przyrody_Borek

Przy odrobinie szczęścia można spotkać charakterystyczne dla naszego terenu zwierzęta – *sarny, jelenie, bobry, dziki, muflony, danielę, losie, wydry, lisy, jenoty, borsuki* i inne. Jesienną porą goszczą w lasach zbieracze runa leśnego.

W gminie Sadki miejscami do uprawiania turystyki aktywnej są tereny z oznaczonymi i nieoznaczonymi trasami rowerowymi, ścieżki piesze czy do *nording – walking*. Na wielu z nich można zetknąć się z dziedzictwem wielowiekowej historii. Szczególną uwagę przykuwa kościół pod wezwaniem św. Wojciecha w Sadek. Legenda głosi, że w tym miejscu, za czasów Bolesława Chrobrego, odpoczywał kondukt żałobny przewożący ciało św. Wojciecha z Prus do Gniezna. Pierwsze budowle, które tutaj powstały, miały konstrukcję drewnianą. Istniejący obecnie obiekt zbudowany został w latach 1748-1760, a jego fundatorem był właściciel dóbr samostrzelskich Wojciech Bniński. Wnętrze kościoła zostało wykonane w stylu barokowym. Najcenniejszym zabytkiem jest renesansowa płyta nagrobna Pawła Samostrzelskiego – fundatora jednej z poprzednich drewnianych świątyń. Natomiast najstarszym elementem wystroju kościoła jest wizerunek ukrzyżowanego Chrystusa, który wcześniej znajdował się w głównym ołtarzu klasztoru cystersów w Koronowie. 18 października 1752 r. na prośbę Anny Bnińskiej, córki Wojciecha Bnińskiego, opat cystersów Stefan Chrzastowski podarował go budującemu się kościołowi w Sadek.

Na cmentarzu w Sadek znajduje się zbiorowa mogiła mieszkańców gminy pomordowanych przez Niemców jesienią 1939 r. – miejsca ich kaźni zaznaczone są w Sadek pamiątkowymi obeliskami, jeden w kierunku Nakła, drugi w kierunku Mrozowa (trasa nr 10). Spotkać możemy tu również groby powstańców wielkopolskich – porucznika Kazimierza Susały oraz Floriana Kmiecika zamordowanego przez *Grenzschutz* 6 maja 1919 r. pod Ostrówcem. Natomiast w Dębowie pochowani są czterej inni uczestnicy powstania.

Poruszając się z Sadek w kierunku Samostrzela, wchodzimy w tunel wyjątkowej zieleni, który kończy się nieopodal przydrożnej figury w pobliżu wejścia do rozległego parku samostrzelskiego. Ten naturalny „tunel” to urokliwa aleja wysadzona dorodnymi kasztanowcami. Równoległe do głównej alei, z różnorodnymi drzewami liściastymi, przebiega trasa dla pieszych. Cały ten drogowy kompleks jest niezwykle atrakcyjny, szczególnie wiosną i latem będąc wdzięcznym miejscem dla spacerujących.¹⁰

Atrakcją wspomnianego parku mającego 27 ha powierzchni, jest przepływająca przezeń rzeka Rokitka, tworząca malownicze meandry oraz strome zbocza.

Na terenie wsi występują też liczne stawy i bagna otoczone trzciną i sitowiem. W lesie znajduje się także tzw. *piaskownica*, z której niegdyś wydobywano żwir do celów budowlanych, a która, ze względu na ciekawe ukształtowanie terenu, stanowi bardzo malownicze miejsce.¹¹

10 Kuffel J., *Pałac*, Bydgoszcz 2012, str. 314

11 <https://www.bip.sadki.lp.pl>

W Samostrzelu najciekawszym obiektem architektonicznym jest Zespół Pałacowo-Parkowy należący do rodu Bnińskich. W okresie dwudziestolecia międzywojennego przebywali w nim m. in.: Józef Piłsudski w 1921 r., prezydent Ignacy Mościcki, generał Edward Rydz - Śmigły, Jan Kiepura. W czasie II wojny światowej pałac przejęli Niemcy i urządzili w nim szpital. Po zakończeniu wojny, w latach 1947 – 1982, budynek stał się siedzibą szkoły rolniczej.¹² W 1889 r. wybudowano na terenie wsi kaplicę, która do lat sześćdziesiątych XX w. spełniała funkcję kościoła.¹³

Kolejną miejscowością, którą warto odwiedzić jest *Bnin*. Jego nazwa pochodzi od nazwiska Bnińskich. Można zobaczyć tu rosnący *dąb* – pomnik przyrody oraz stanowisko z *wawrzynkiem wilczyko*. Ciekawe ukształtowanie terenu umożliwiło

stworzenie *ścieżki przyrodniczej* przebiegającej przez okoliczne łąki i użytki leśne. Należy ona do Nadnoteckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, w obrębie którego leżą też wsie *Jadwiżyn*, *Ostrówiec*, *Samostrzel*, *Anieliny* i *Łódzia*. Spotkać możemy tu *wierzby*, *brzozę brodawkowatą*, *brzozę omszałą* oraz *olchę czarną*. Obszar ten jest doskonałym filtrem biologicznym dla całej zlewni wód *Noteci*, a także uzupełnieniem dość skąpych zasobów leśnych *Gminy Sadki*.¹⁴

W niedalekiej odległości od *Bnina* znajduje się *Jadwiżyn*, należący niegdyś do dóbr samostrzelskich. Nazwa miejscowości pochodzi od imienia jednej z córek hrabiego Bnińskiego – *Jadwigi*.

Następnymi miejscami godnymi odwiedzenia są *Anieliny* i *Łódzia*. Nazwa pierwszej z nich, wywodzi się od imienia żeńskiego *Aniela*, drugiej zaś od herbu Bnińskich – *Łódzia*.

Do naturalnych zasobów obu wsi należą łąki torfowe. W okolicznych lasach znajdują się ciekawe okazy roślin, w tym duża ilość *buków*, *dąb szypułkowy*, *konwale leśne*, *przebiśniegi*.¹⁵

W północnej części gminy znajduje się *Radzicz*. Mamy tu pochodzący z XIX w., *poprotestancki kościół* pw. św. *Andrzeja Boboli*, budynek byłej szkoły podstawowej, w której obecnie mieści się świetlica wiejska i biblioteka. We wsi zobaczyć można również zabudowania czynnej do dziś *gorzeln* oraz pozostałości po *kolejce wąskotorowej*, która niebawem obchodziłaby 100 – lecie swego istnienia. Przez *Radzicz* prze-

¹² Tamże

¹³ Kuffel J., *Pałac*, Bydgoszcz 2012, str. 18

¹⁴ <http://www.bip.sadki.to.pl>

¹⁵ <http://www.bip.sadki.to.pl>

plywa rzeka *Orla*, będąca wraz z *Łobzonką* prawym dopływem *Noteci*. Znajdziemy tu również ogromny *głaz narzutowy*, na którym wyryte zostały imiona, nazwiska oraz daty urodzenia i zgonu wszystkich członków niemieckiej rodziny *Koppe*. W miejscowości znajduje się *cmentarz poniemiecki*, pełniący dziś funkcję *cmentarza katolickiego*. Wieś zachwyca zróżnicowanym ukształtowaniem terenu.¹⁶

Kilka kilometrów na wschód od *Radzicza* leży *Broniewo*. Jego nazwa wymieniona jest po raz pierwszy w *Kodeksie Dyplomatycznym Wielkopolski z 1405 r.* Historia tej niewielkiej wsi przez długi okres była związana z rodem *Broniewskich* herbu *Leliwa*. Ostatnimi właścicielami, do 1940 r., byli *Koczorowscy*. W latach dziewięćdziesiątych XX w. majątek powrócił w ręce potomka dawnych właścicieli, *Andrzeja Musiała*, dzięki któremu stary *dwór* i dwuhektarowy *park* odzyskują swój dawny blask. *Dwór* powstał w pierwszej połowie XIX w., o czym stanowi dokument z 1838 r., wymieniający także *młyn i karczmę*. Wewnątrz budynku zachowały się *dekora-*

cje stiukowe. Na zewnątrz, we fragmentach, widoczne są wydatne *gzymsy*. W parku dworskim cenny *starodrzew* zdominowany jest przez *grab*y, których część tworzy przepiękną aleję. Rosną tu także pomnikowe *jesiony* o obwodach pnia do 360 cm oraz *dąb szypułkowy* i rzadko spotykana *topola czarna*.

Gmina Sadki serdecznie zaprasza!

Łąki nadnoteckie
(Fot. Ewa Reppel)

Nad Notecią
(Fot. Ewa Reppel)

W Anielinach
(Fot. Ewa Reppel)

„Lokatorzy” nadnoteckich łąk
(Fot. Ewa Reppel)

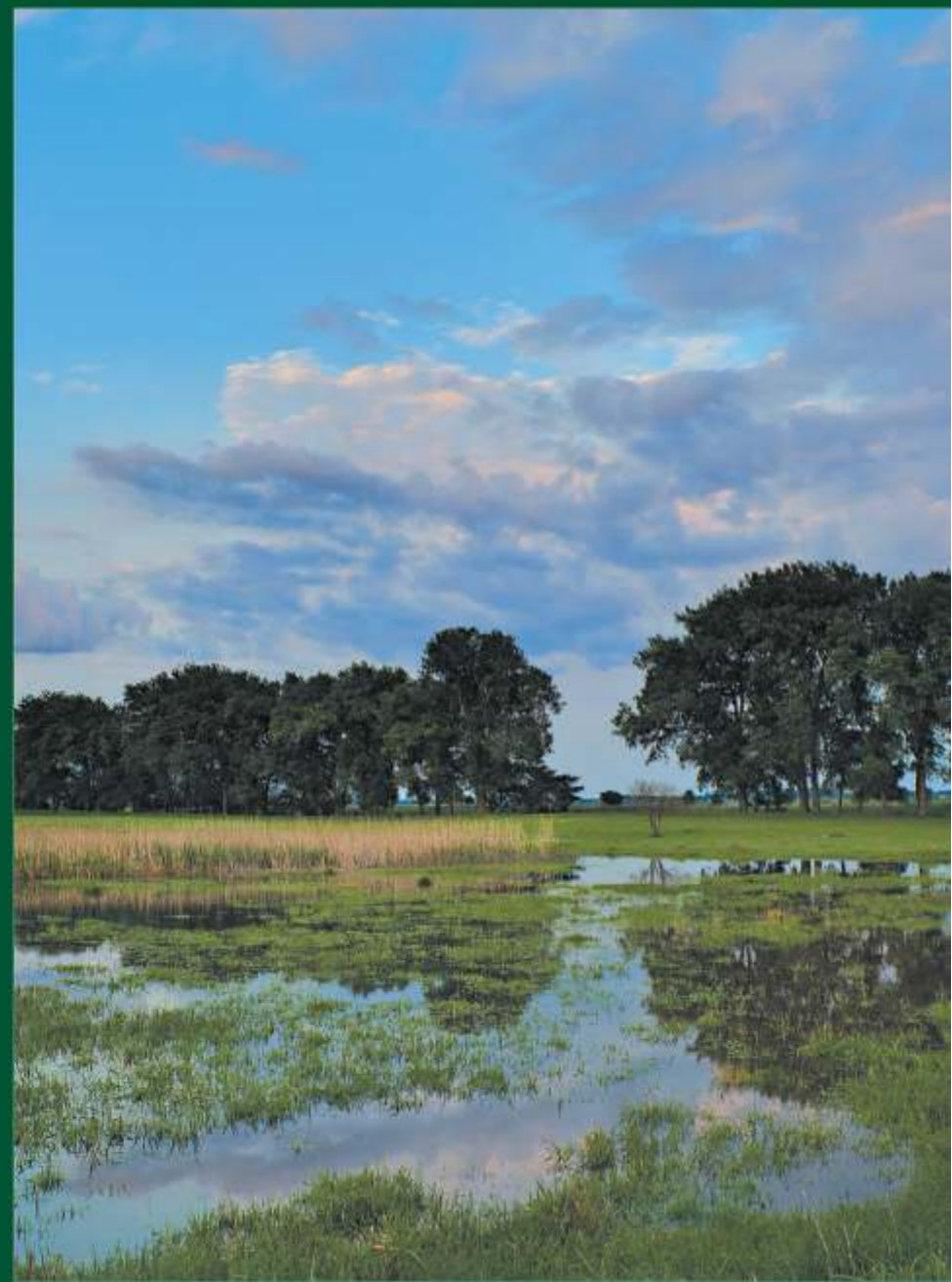
Dolina nadnotecka - okolice Anielin
(Fot. Kamil Wakula)

Rozlewiska
na łąkach
nadnoteckich
(Fot. Ewa Reppel)

Łąki nadnoteckie
(Fot. Ewa Reppel)

Fot. Ewa Reppel

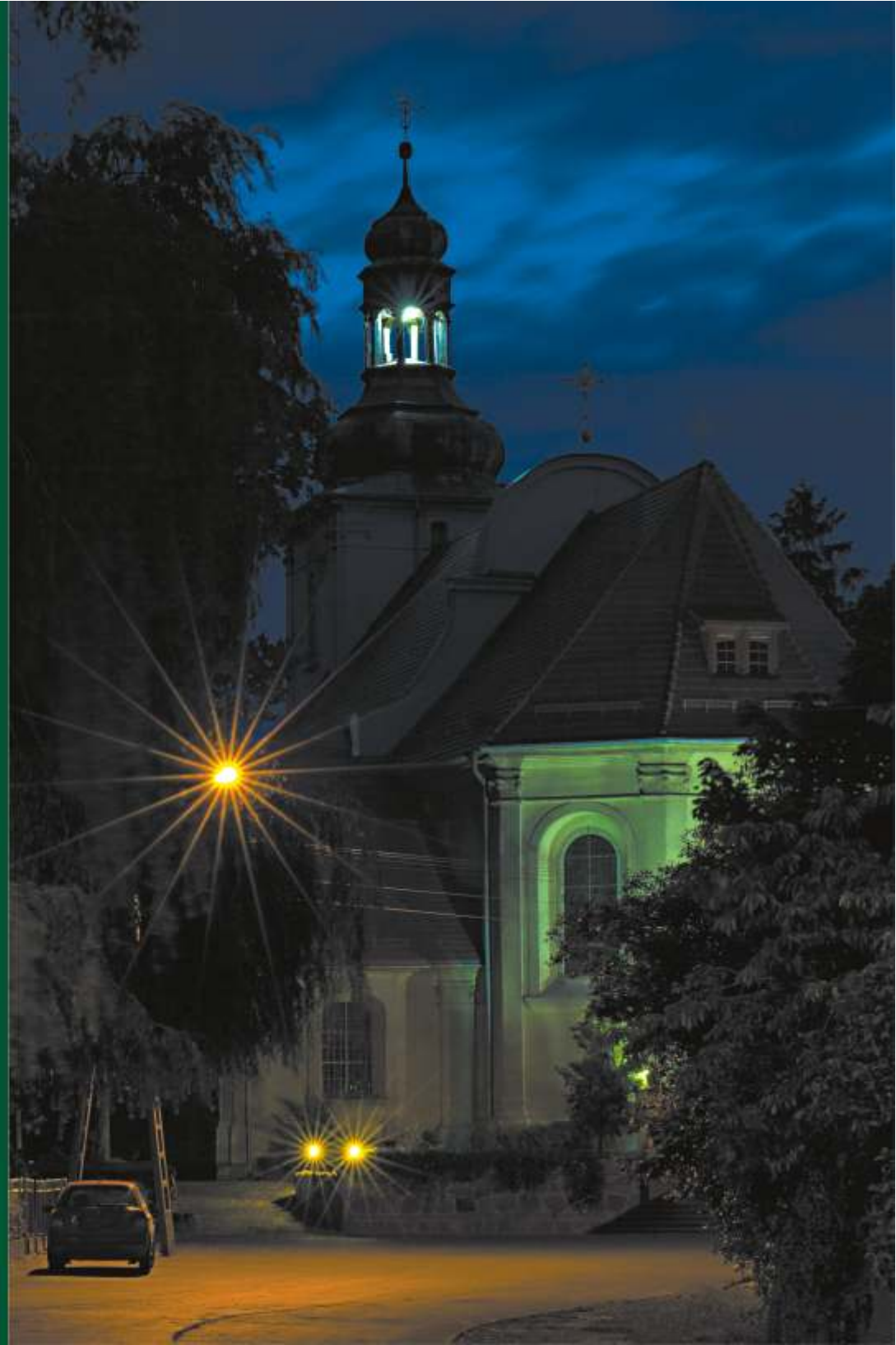
Fakl Radnote

Na poprzedniej stronie:
kościół pw. św. Wojciecha
w Sadkach
(Fot. Ewa Reppel)

Fragment fasady kościoła
(Fot. Marcin Wasilewski)

Kościół nocą
(Fot. Ewa Reppel)

Ulica Kościelna
w Sadkach
(Fot. Ewa Reppel)

CZEM JESTEŚCIE, BYLIŚMY.
CZEM JESTEŚMY, BEDZIECIE

Sentencja znad wejścia
(Fot. Ewa Reppel)

Grobowiec Robowskich na cmentarzu w Sadkach
(Fot. Roman Andrzejewski)

Pomnik upamiętniający
mieszkańców Gminy Sadki
rozstrzelanych w 1939 roku
nad rzeką Rokitką - przy
trasie nr 10
(Fot. Ewa Reppel)

Kompleks sportowo-boiskowy ORLIK 2012
(Fot. Szymon Wnuk, Ewa Reppel)

Fragment alei jesienią
(Fot. Kamil Wakula)

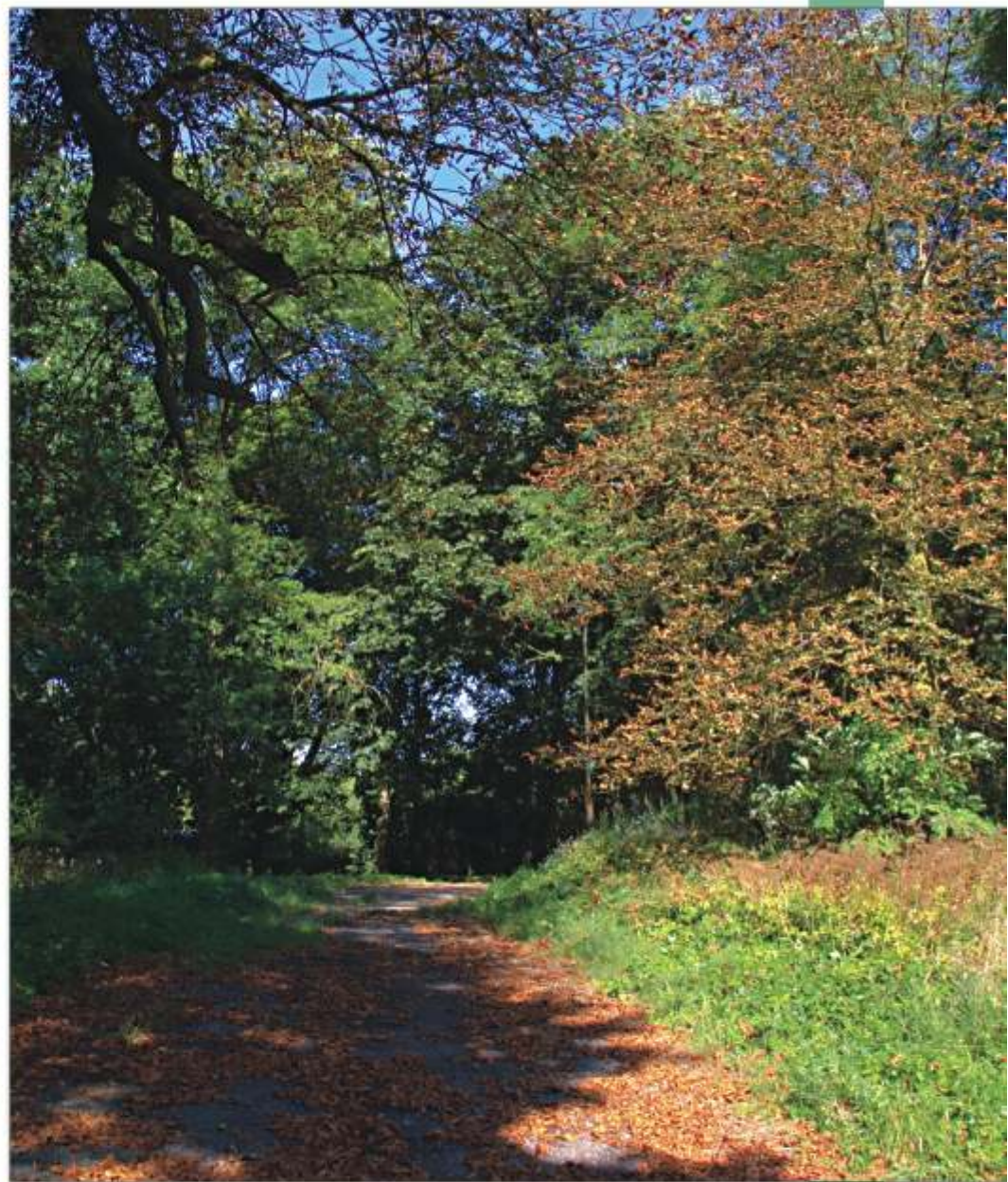

Spichlerz - browar w Samostrzelu
(Fot. Ewa Reppel)

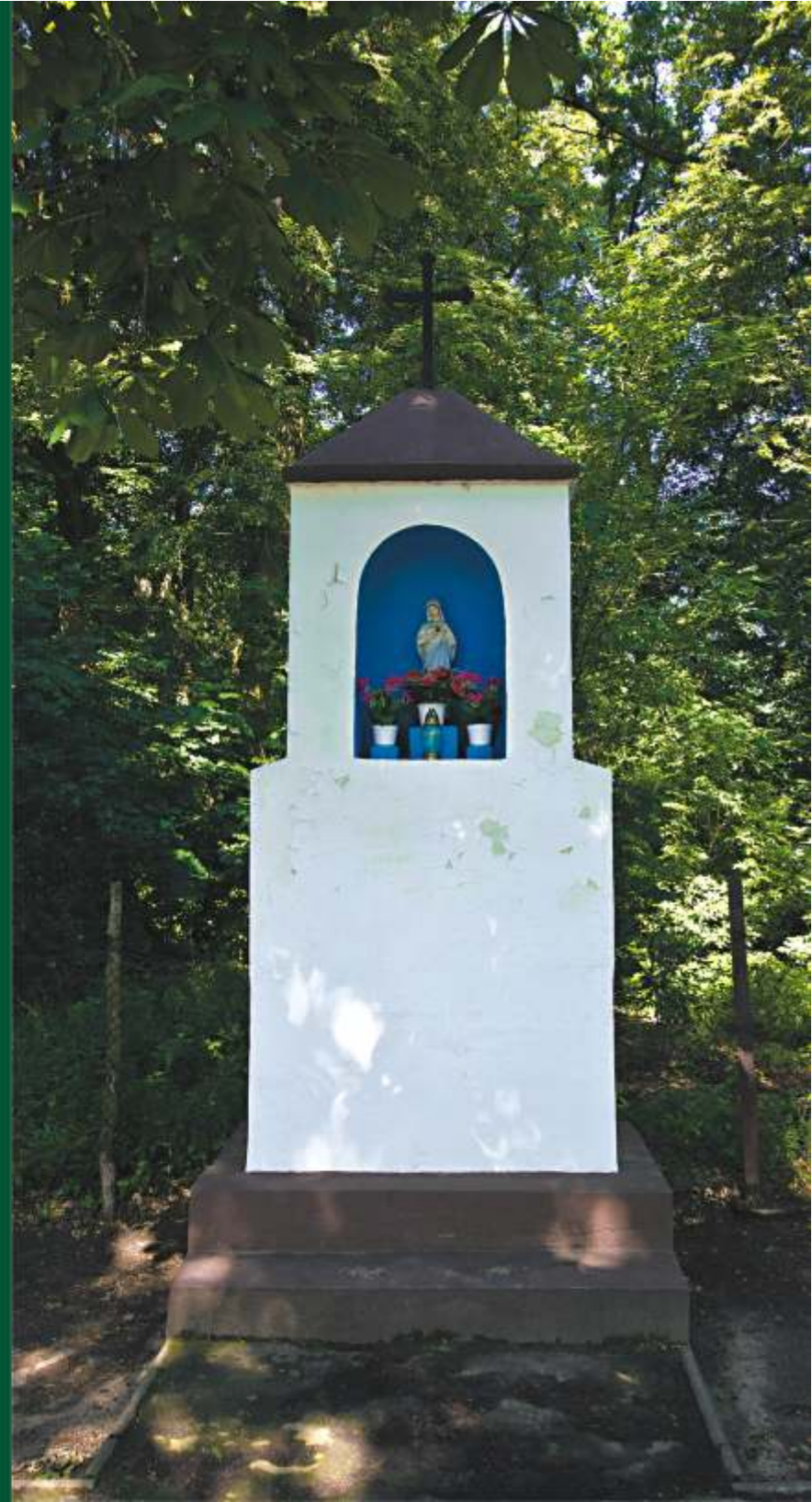

Park w Samostrzelu
(Fot. Kamil Wakula)

Fragment samostrzelskiego parku
(Fot. Marcin Wasilewski)

Kapliczka przydrożna w Samostrzelu
(Fot. Ewa Reppel)

Samostrzel - jesień w przypałacowym parku
(Fot. Kamil Wakula)

Samostrzel - Słojek,
stawy rybne
(Fot. Ewa Reppel)

Fot. Ewa Reppel

Samostrzel - Słojek, łabędzie zamieszkujące stawy
(*Fot. Ewa Reppel*)

Samostrzel - Słojek, stawy rybne
(Fot. Ewa Reppel)

Fot. Ewa Reppel

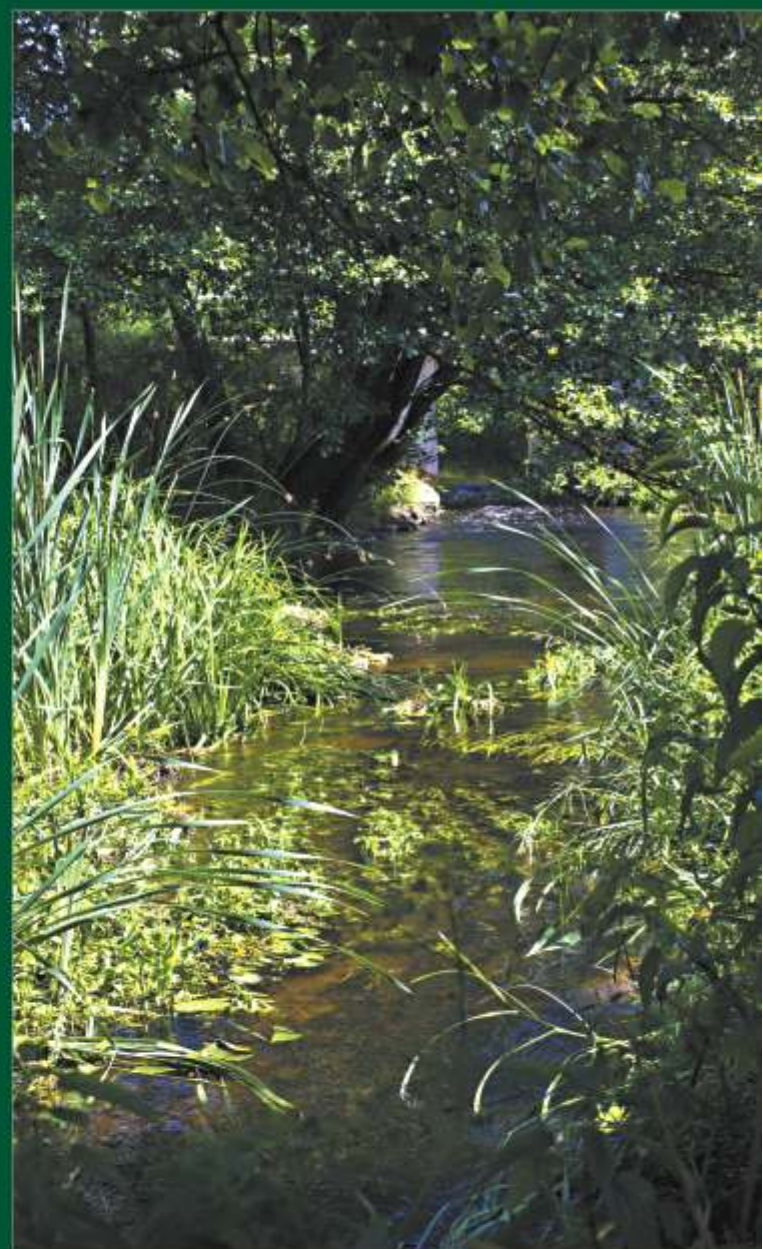

Dwór w Sadkowskim Młynie
(Fot. Ewa Reppel)

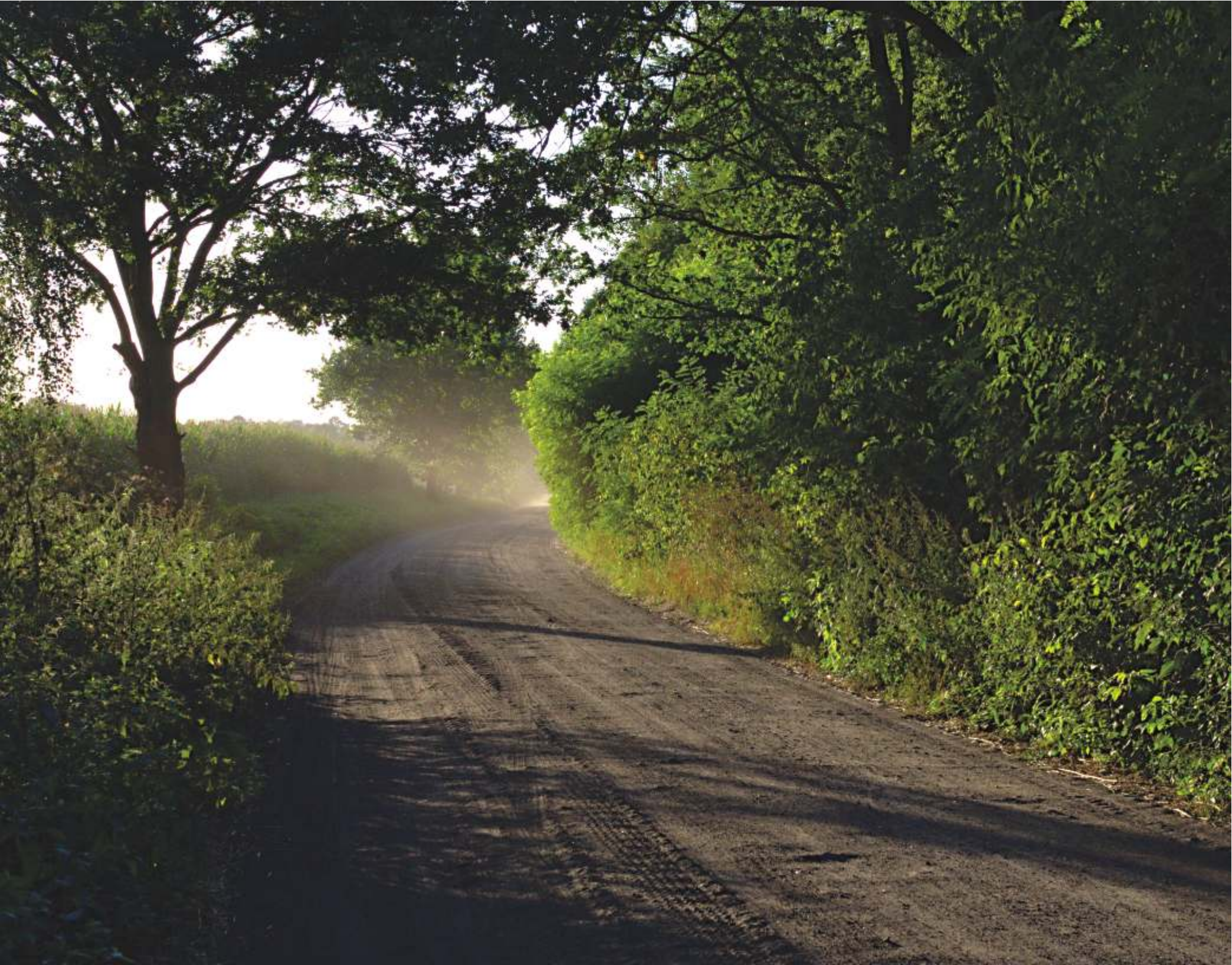

Dwór w Broniewie
(Fot. Ewa Reppel)

Rzeka Orla w Broniewie
(Fot. Ewa Reppel)

Szlak rowerowy biegnący przez rezerwat
(Fot. Kamil Wakula)

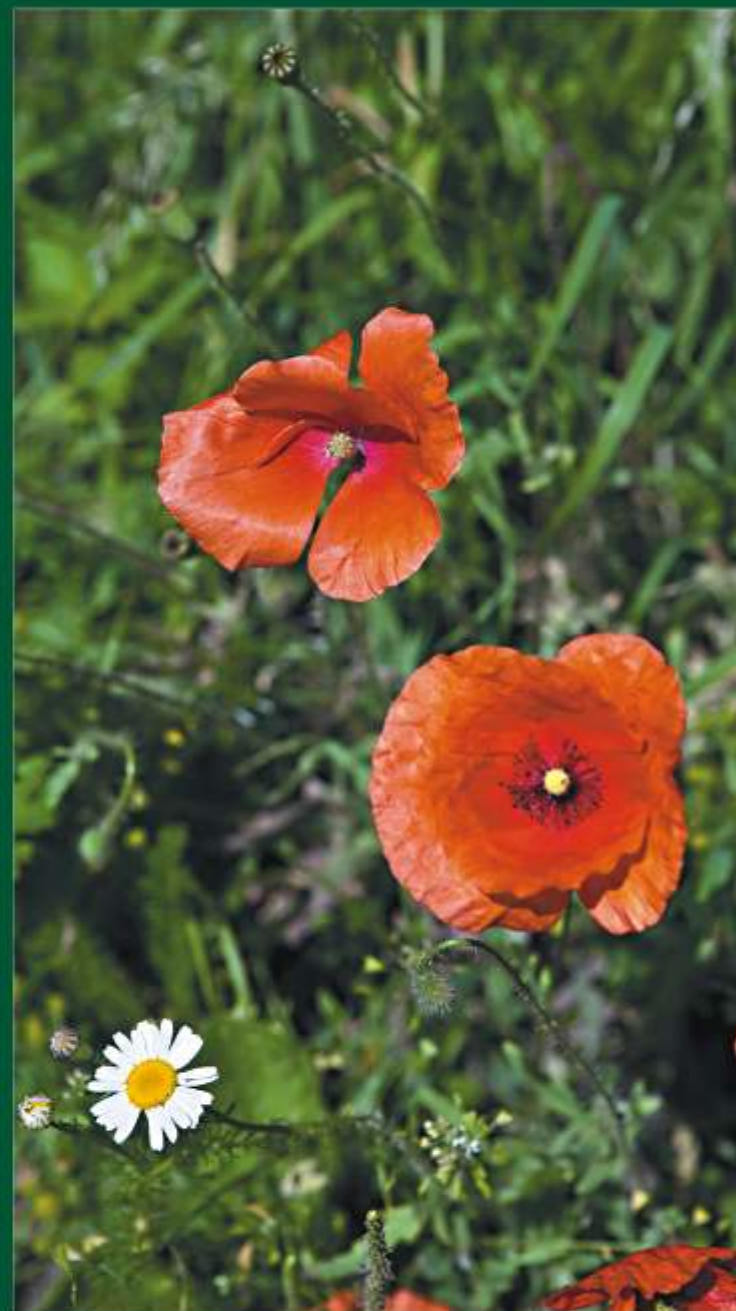

Przykład flory występującej na terenie
doliny nadnoteckiej
(Fot. Ewa Reppel)

Szlak rowerowy żółty
(Fot. Ewa Reppel)

Przed burzą
(Fot. Kamil Wakula)

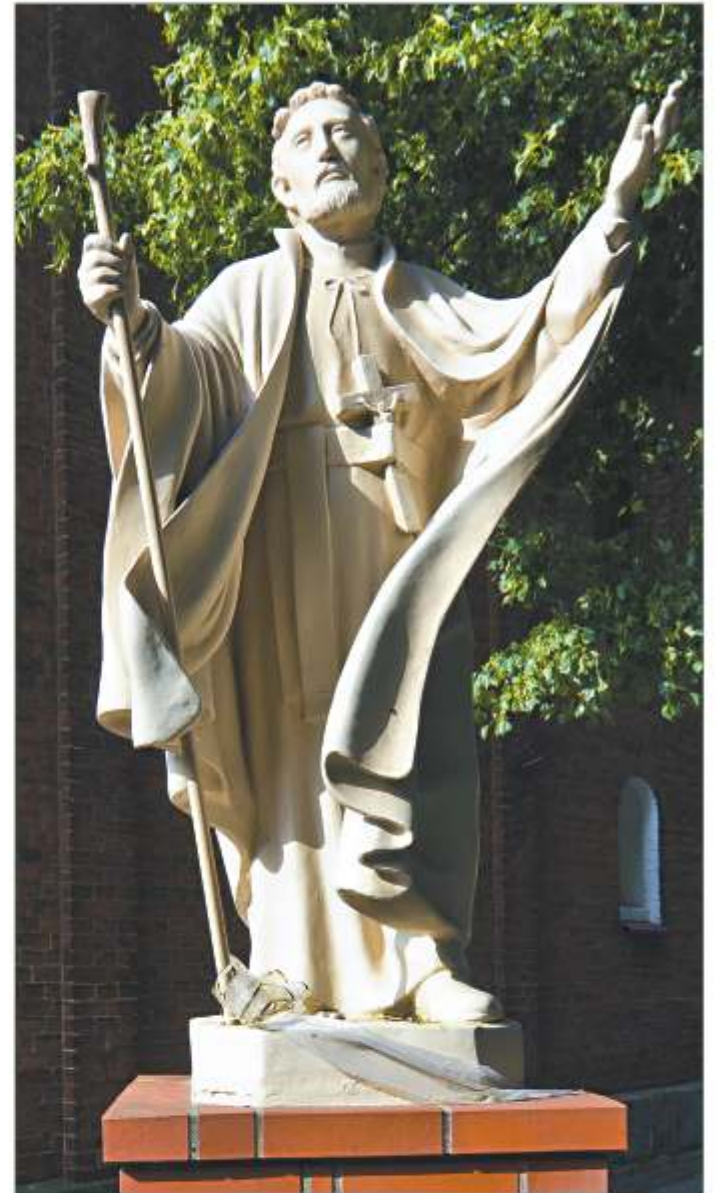

Figura św. Andrzeja Boboli
(Fot. Ewa Reppel)

Kościół pw. św. Andrzeja Boboli w Radziczu
(Fot. Ewa Reppel)

Rzeka Orla w Radziczu
(Fot. Ewa Reppel)

Pola na trasie
Radzicz - Liszkówko
(Fot. Ewa Reppel)

Pola w Dębowie
(Fot. Ewa Reppel)

Kościół pw. św. Michała Archaniola w Dębowie
(Fot. Ewa Reppel)

Wnętrze kościoła
(Fot. Ewa Reppel)

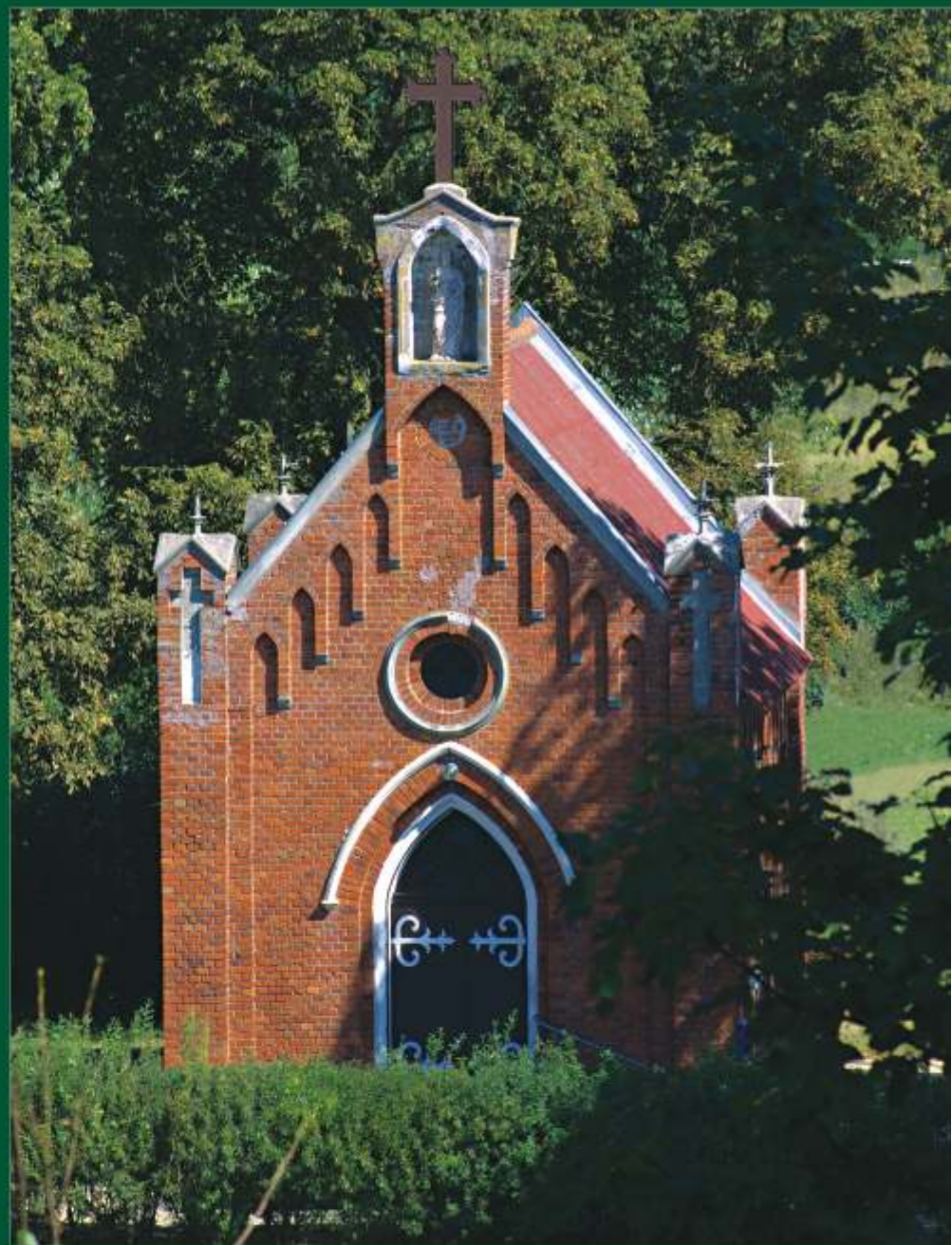
Zdjęcie obok: okolice Dębowa
(Fot. Ewa Reppel)

Kapliczka w Dębowie
(Fot. Ewa Reppel)

Kaplica pw. św. Henryka w Kraczkach
(Fot. Kamil Wakula)

(Fot. Agnieszka Schneidrowska)

Kaplica pw. NMP Królowej Wszechświata w Mrozowie
(Fot. Ewa Reppel)

Pod lasem
(Fot. Agnieszka Schneidrowska)

Rokitka w Samośrzelu
(Fot. Ewa Reppel)

Rzeka Rokitka - Sadki
(Fot. Ewa Reppel)

Pejzaż z polem
(Fot. Kamil Wakula)

Łoś
(Fot. Roman Andrzejewski)

Nadchodzący wieczór
(Fot. Kamil Wakula)

Fot. Ewa Reppel

Łąki nadnoteckie o zachodzie słońca
(Fot. Ewa Reppel)

Nadnoteckie mokradła
(Fot. Ewa Reppel)

Bezkresne, nadnoteckie łąki
(Fot. Ewa Reppel)

Zachód słońca na pastwisku
(Fot. Ewa Reppel)

Wieczorna orka
(Fot. Kamil Wakula)

Panorama Sadek
(Fot. Kamil Wakula)

ISBN 978 - 83 - 62545 - 80 - 3